

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Název: Změny v německé zahraniční politice po ruské invazi na Ukrajinu

Jméno autorky: Kristýna Čepelková

Jméno školitele: Mgr. et Mgr. Tomáš Kučera, Ph.D.

Výzkumná otázka: Jaké důvody vedou Německo k zásadním změnám v zahraniční politice?

Význam tématu:

Německo je evropskou velmocí, pro zbytek Evropy je tedy zásadní porozumět jeho zahraniční politice a tomu, jak se vyvíjí. Maull (2018, 461) i Kříž (2009, 116) dochází k závěru, že Německo je civilní mocností, a tedy mimo jiné nevyužívá vojenské síly a soustředí se na dodržování mezinárodního práva (Urbanovská 2019, 37). Nicméně již od devadesátých let došlo k několika situacím, kdy tato politika byla porušena, což mělo vliv na evropské dění. Jednou z nich byla německá účast na válce v Kosovu, které se Německo zúčastnilo kvůli udržení bezpečnosti v daném regionu (Miskimmon 2009, 568). Toto rozhodnutí poté mělo vliv na spojence, kteří se domnívali, že se Německo bude více zapojovat do zahraničních operací, čehož se nakonec nedočkali (Siahamis 2013, 96). Německá spolková republika se totiž držela svých principů, neúčastnila se tak například války v Iráku, nebo místo spolupráce se spojenci použila diplomacii šekové knížky v případě války v Perském zálivu nebo v roce 2011 v Libyi (ibid). Významné je tedy uvědomění si, že i když Německo v některých případech poruší svá pravidla zahraniční politiky, vždy se poté vrátí zpět ke své tradiční politice, která se zaměřuje spíše na ekonomickou spolupráci.

Vztah k existující literatuře:

Německo je považováno za civilní mocnost (Kříž 2009, 116; Maull 2018, 461). Maull (2018, 461-462) hovoří o čtyřech základních elementech Německa jako civilní mocnosti – odmítnutí předchozí politiky a dodržování hodnot ze Základního Zákona, striktní odmítnutí unilateralismu, váhání nad použitím armády a snaha o dodržování mezinárodního práva. Zkrátka využívání vojenské síly je silně omezováno a podléhá přísným restrikcím (Urbanovská 2019, 37). Kříž (2009, 118) se shoduje s Maullem a Urbanovskou, ale navíc dodává, že existují situace, kdy i civilní mocnosti využijí sílu armády. Otázkou tedy je, co vede civilní zemi, v tomto případě Německo, k odklonění od těchto principů?

Jedna z největších změn v německé zahraniční politice po sjednocení země nastala na konci 90. let, a to při bombardování bývalé Jugoslávie, kterého se zúčastnil i Bundeswehr (Brummer 2012, 272-273). Alister Miskimmon (2009, 561) hovoří o německé účasti v tomto

bombardování jako o vrcholu přechodu v německé politice po studené válce. Kříž (2009, 119) poté říká, že německá reakce byla speciální, protože nesplňovala všechny podmínky, které civilní mocnosti dodržují – zdála se být nepřiměřená a nebyla plně mezinárodně schválena.

Důvodů, které vedly Německo k takovému rozhodnutí, odborníci zmiňují několik. Jedním z příčin, proč se Německo rozhodlo porušit svoji politiku a účastnit se bombardování bývalé Jugoslávie je jeho historická zkušenost a tedy pocit viny a strach z částečného opakování minulosti (Mauil 2000, 12; Heinemann-Gruder 2001, 43-44; Hyde-Price 2001, 22; Berger 2002, 188; Wittlinger a Larose 2007, 486; Brummer 2012, 280). Thomas Berger (2002, 188) toto dál rozvíjí a zmiňuje dva imperativy, které hrály důležitou roli, a to „never again war“ a „never again Auschwitz“. Německá strategická kultura tedy stojí na zásadě neválčení, nicméně se ale také snaží chránit lidská práva. K tomu Brummer (2012, 28) a i Larose a Wittlinger (2007, 486) dodávají příklad Schrödera, který na základě německé minulosti vyloučil neúčast, protože nechtěl přihlížet dalšímu porušování lidských práv. Nicméně zde se autoři rozcházejí, když někteří tvrdí, že apel na historickou zkušenost byl pouze snahou o získání domácí podpory pro účast Bundeswehru (Miskimmon 2009, 563). Druhým zmiňovaným důvodem, proč se Německá republika nakonec rozhodla zapojit, byla snaha být zodpovědný vůči závazkům plynoucích z mezinárodních smluv a být solidární s ostatními členy NATO (Mauil 2000, 60; Hyde-Price 2001, 21; Wittlinger and Larose 2007, 488). Hyde-Price (ibid) totiž tvrdí, že pokud by se Německo neúčastnilo, nová německá vláda by tak byla na mezinárodním poli oslabena. Oppermann (2012, 504) zmiňuje, že soudržnost se spojenci je pro Německo důležitá již od konce druhé světové války. Od 90. let se poté nároky spojenců na spolupráci soustředily hlavně na německou roli v unifikaci Evropy a německou účast ve vojenských misích v zahraničí (ibid). Zde je nutné zmínit, že stejně jako mezinárodní spolupráce je pro německou vládu důležitá i domácí podpora (Oppermann 2012, 505). To ovšem představuje problém, jelikož německá veřejnost inklinuje k multilateralismu a zároveň zdržení v použití síly (ibid). Apel spojenců na spolupráci a zároveň preference občanů na zdržení tak vytváří zásadní problém, kterému německé vlády čelí (ibid). Mauil (2000, 11) poté identifikuje ještě jeden hlavní důvod, a to strach o zachování stability v jihovýchodní Evropě a případné následky, kdyby se stabilita neudržela. Hyde-Price (2001, 22) hovoří o tom, že se Německo bálo případné uprchlické vlny a i proto, se rozhodlo účastnit se bombardování.

Zdroje:

BERGER, Thomas U. A Perfectly Normal Abnormality: German Foreign Policy after Kosovo and Afghanistan. *Japanese journal of political science* [online]. Cambridge University Press,

2002, **3**(2), 173-193 [cit. 2022-06-15]. ISSN 1468-1099. Dostupné z: doi:10.1017/S1468109902002025

BRUMMER, Klaus. Germany's participation in the Kosovo war: Bringing agency back in. *Acta politica* [online]. Palgrave Macmillan, 2012, **47**(3), 272-291 [cit. 2022-06-15]. ISSN 0001-6810. Dostupné z: doi:10.1057/ap.2011.1

HEINEMANN-GRÜDER, Andreas. Germany's Anti-Hitler Coalition in Kosovo. *Mediterranean quarterly* [online]. Duke University Press, 2001, **12**(3), 31-46 [cit. 2022-06-15]. ISSN 1047-4552. Dostupné z: doi:10.1215/10474552-12-3-31

HYDE-PRICE, Adrian. Germany and the Kosovo war: still a civilian power?. *German politics* [online]. Frank Cass, 2001, **10**(1), 19-34 [cit. 2022-06-15]. ISSN 0964-4008. Dostupné z: doi:10.1080/09644000412331307374

KŘÍŽ, Zdeněk. Germany and Its Military Involvement in the Kosovo Crisis: The End of Civilian Power?. *Politologický časopis* [online]. Masarykova univerzita, 2009, **16**(2), 116-130 [cit. 2022-06-15]. ISSN 1211-3247.

MAULL, Hanns W. German foreign policy, Post-Kosovo: Still a 'civilian power?'. *German politics* [online]. Taylor & Francis Group, 2000, **9**(2), 1-24 [cit. 2022-06-15]. ISSN 0964-4008. Dostupné z: doi:10.1080/09644000008404589

MAULL, Hanns W. Reflective, Hegemonic, Geo-economic, Civilian ... ? The Puzzle of German Power. *German politics* [online]. Routledge, 2018, **27**(4), 460-478 [cit. 2022-06-15]. ISSN 0964-4008. Dostupné z: doi:10.1080/09644008.2018.1446520

MISKIMMON, Alister. Falling into line? Kosovo and the course of German foreign policy. *International affairs* [online]. Blackwell Publishing, 2009, **85**(3), 561-573 [cit. 2022-06-15]. ISSN 0020-5850. Dostupné z: doi:10.1111/j.1468-2346.2009.00814.x

OPPERMANN, Kai. National Role Conceptions, Domestic Constraints and the New 'Normalcy' in German Foreign Policy: the Eurozone Crisis, Libya and Beyond. *German politics* [online]. Routledge, 2012, **21**(4), 502-519 [cit. 2022-07-07]. ISSN 0964-4008. Dostupné z: doi:10.1080/09644008.2012.748268

SIAHAMIS, George. German Foreign and Security Policy in the Era of Political Emancipation. *Studia diplomatica* [online]. Academia Press, 2013, **66**(4), 95-110 [cit. 2022-09-14]. ISSN 0770-2965.

URBANOVSÁ, Jana. Německo a udržování míru OSN Změna na obzoru, nebo vše při starém?/Germany and UN peacekeeping/Winds of change or business as usual? *Obrana a strategie* [online]. Univerzita Obrany, 2019, **19**(2), 35-50 [cit. 2022-06-15]. ISSN 1214-6463. Dostupné z: doi:10.3849/1802-7199.19.2019.02.035-050

WITTLINGER, Ruth a Martin LAROSE. No Future for Germany's Past? Collective Memory and German Foreign Policy. *German politics* [online]. Routledge, 2007, **16**(4), 481-495 [cit. 2022-06-15]. ISSN 0964-4008. Dostupné z: doi:10.1080/09644000701652490

Způsob řešení VO (metodologie):

Pro svoji bakalářskou práci jsem se rozhodla využít komparativní metodu, přesněji komparaci kauzální. Budu se zajímat o důvody, které vedly Německo k zásadním změnám v zahraniční politice ve dvou případech, a to ve válce v Kosovu a ruské invazi na Ukrajinu. Tyto dva případy jsem si ke komparaci vybrala záměrně proto, že to jsou právě tyto dvě události, při kterých došlo k největšímu odchýlení od principů německé zahraniční politiky od sjednocení Německa. V případě války v Kosovu se Bundeswehr rozhodl účastnit bombardování bývalé Jugoslávie. A v případě ruské invaze na Ukrajinu došlo k vícero situacím, kdy Německo překročilo hranice své tradiční zahraniční politiky, např. posíláním zbraní na Ukrajinu. Z dostupné literatury o válce v Kosovu jsem zjistila základní důvody, které vedly Německo k porušení jejich zahraniční politiky. Tyto důvody poté srovnám s důvody, které vedly Německo k účasti ve válce na Ukrajině. Informace o tomto konfliktu, které budu čerpat hlavně z novinových článků, prohlášení vlády, nebo ministrů, poté použiji pro diskurzivní analýzu, abych tak zjistila, které důvody vedly německou vládu k účasti. To poté srovnám si důvody k účasti ve válce v Kosovu. Z čehož na závěr vyvodím obecné závěry odpovídající na otázku: Jaké důvody vedou Německo k zásadním změnám v zahraniční politice?

Dostupná data a jejich omezení:

O německé účasti ve válce v Kosovu a důvodech, proč se Německo zapojilo, vyšlo nepřeborné množství recenzovaných akademických textů, proto v tomto případě není s dostupností dat problém. Ale jelikož budu u této události čerpat pouze ze sekundárních dat (akademických textů) existují zde určitá omezení. Na rozdíl od primárních u sekundárních dat může docházet k větším nepřesnostem, nejsou tak podrobná a dobře a jasně srovnatelná. Druhým případem v mé bakalářské práci je ruská invaze na Ukrajinu, kde dostupnost akademických článků prakticky neexistuje, jelikož k události došlo v roce 2022. Zde budu čerpat informace z novinových článků, prohlášení vlády nebo ministrů, neměl by zde tedy nastat problém s dostupností dat. Na základě těchto informací poté provedu diskurzivní analýzu. Ta s sebou nese určitá úskalí hlavně ve správném vytvoření korpusu. Nerecenzované zdroje také, protože neprošly peer-review, mohou obsahovat více nepřesností. Novinové články navíc nebývají tak podrobné jako akademické texty.